

HOOFSTUK 2: LOKALISERING VAN DIE NAVORSING

2.1 Plasing binne 'n navorsingsgemeenskap

Ek sal daarna streef om 'n pastoraal-terapeutiese benadering te ontwerp wat deur 'n sosiaal-konstruksionistiese raamwerk geïnformeer is. Hierdie studie waarin sosiale konstruksionisme en teologie op mekaar betrek word, word in die afdeling praktiese teologie gedoen, want "Onder *praktiese teologie als handelingswetenskap* (hy kursiveer) word hier verstaan *de empirisch-georiënteerde teologiese teorie van de bemiddeling van het christelijk geloof in de praxis van de moderne samenleving* (hy kursiveer)" (Heitink 1993:18).²⁴

Die ondersoek is **empiries georiënteer** aangesien dit die postmoderne mens ernstig wil opneem.²⁵ Die **praxis van die moderne samelewing** word daarin verdiskonteer deurdat die sosiale konstruksionisme as 'n eietydse epistemologie, waaruit nuwe terapeutiese benaderings vorm aangeneem het, bestudeer word.²⁶ Terwyl ek 'n pastoraal-terapeutiese benadering wil ontwikkel, sal ek my besighou met **teologiese teorie**.

24. Die prakties-teologiese navorsingsgemeenskap beskik nie oor 'n standaarddefinisie vir praktiese teologie nie. Ek maak hier gebruik van die definisie wat Heitink (1993:18) in sy boek *Praktiese Teologie* gee. Müller (1996:17) sê dit is een van die beste definisies wat hy al teëgekome het. Maar wat hom betref is dit nie foutloos nie. Die gebrek wat hy raaksien is dat die kerk of geloofsgemeenskap nie voorkom in die definisie nie.

Vos (1995:105) bespreek Heitink se definisie in die tydskrif *Praktiese teologie in Suid-Afrika* en wys 'n tekortkoming uit: "Dié definisie het na my oordeel die tekortkoming dat die bemiddeling van die Christelike geloof in die enkeling en in die kerk nie deur die omskrywing van Heitink getref word nie." Aangesien dit die enigste korreksie is wat Vos aanbring, lyk dit asof hy in hoofsaak daarmee akkoord gaan.

Hoewel nie sonder gebreke nie, blyk dit 'n goeie definisie te wees. Dit beantwoord op hierdie punt aan my primêre behoefte, naamlik om my navorsingstema binne 'n navorsingsgemeenskap te plaas. Heitink se definisie is een wat in die prakties-teologiese navorsingsgemeenskap in omloop is en daar aanvaarding vind, al is dit nie onvoorwaardelike en ongekwalifiseerde aanvaarding nie.

25. Konstruksionisme is gewortel in postmoderne denke (Gergen 1994:242).

26. Dit kom voor asof Heitink onderskei tussen *empirisch* en *praxis*. Die onderskeid kom ooreen met sy onderskeid tussen *praktijk* en *praxis* (Heitink 1993:20). Empiries verwys na die ervaringswêreld van mense (Heitink 1993:19). Praxis is "... een theorie-geladen begrip vanwege de waarden, normen en belangen die hierbij in geding zijn" (Heitink 1993:20).

Kragtens Heitink se definisie is praktiese teologie gerig op **die bemiddeling van die Christelike geloof**. "Wanneer we spreken van bemiddeling gaat het om vormen van communicatief handelen, d.w.z. om communicatieprocessen die zich binnen bepaalde structuren afspelen" (Heitink 1993:20). Die navorsingstema pretendeer dat die sosiale konstruksionisme 'n geskikte kommunikatiewe handelingsteorie is vir die bemiddeling van die evangelie in die konteks van die pastoraat.

Die studie word onderneem in die pastoraat, 'n onderafdeling van die praktiese teologie (Heitink 1993:256). Heitink (1979:75) verstaan onder pastoraat : "... *dat een pastor een helpende relatie aangaat met mensen om - in het licht van het evangelie en in verbondenheid met de gemeente van Christus - met hen een weg te zoeken in geloofs- en levensvragen*" (hy kursiveer).²⁷ Gemelde skrywer noem dit 'n polêre definisie (Heitink 1979:78). Hy stel die definisie grafies voor as 'n elips met twee brandpunte. Die een pool of brandpunt het die pastoraat met al die ander vorme van hulpverlening gemeen. "Alle vormen van hulpverlening... hebben gemeen dat een relatie wordt aangegaan met mensen om met hen een weg te zoeken in de situatie van hun leven" (Heitink 1979:79). Die ander pool verteenwoordig die eie karakter/identiteit van die pastoraat. Dié twee pole verkeer in spanning met mekaar. Daar is 'n spanningsvolle verhouding tussen teologie en empirie, teologie en psigologie, openbaring en ervaring, geloof en religie en pastoraat en psigoterapie (Heitink 1979:80). In dié definisie word dié twee pole byeen gehou. Nie een van die twee word losgelaat nie, want hoewel die verhouding gekenmerk word deur spanning, gewaar Heitink nie 'n fundamentele

27. Die begrip "helpende" in Heitink se definisie kan dalk as 'n voortydige weerspreking van my navorsingsoogmerk gesien word, naamlik om 'n pastorale benadering te ontwikkel wat deur 'n sosiaal-konstruksionistiese perspektief geïnformeer is. Die sosiale konstruksionisme beklemtoon immers gelykheid en ko-konstruksie in die terapeutiese relasie (Gergen 1994:243-244).

Byna vyftien jaar later gebruik Heitink (1993:256) steeds dieselfde definisie van pastoraat. Dit is duidelik dat dit nie vir hom in stryd is met sy siening van die pastorale relasie as 'n subjek-subjek relasie nie (Heitink 1993:256).

Ek lees die begrip "helpende" as 'n kwalifisering van die relasie en nie van die rol van die pastor nie.

vyandigheid tussen hulle nie. In die verbinding van beide pole "... zit een heel duidelijke pretentie, n.l. dat het evangelie goed is voor mensen" (Heitink 1979:79).

In die lig van Heitink se siening van pastoraat, pas die voorgenome navorsing binne hierdie veld. Die ontwerp van 'n pastoraal-terapeutiese benadering vanuit sosiaal-konstruksionistiese perspektief is ook 'n poging om die twee pole, pastoraat en ander vorme van hulpverlening, die besondere en die algemene, byeen te hou.

Daar is al baie op die terrein van die pastoraat gepubliseer waarin genoemde polêre relasie sentraal staan. Die werk van Heitink (1979) waarna reeds verwys is, *Pastoraat als hulpverlening* is maar een. In Louw (1993) se boek *Pastoraat as ontmoeting* gaan dit oor dieselfde saak. Louw (1993:ix) skryf: "Die bedoeling van hierdie werk is dus ten diepste teologies naamlik om die pastoraat te ontwikkel as 'n selfstandige teologiese vak in onderskeiding van ander vakdissiplines in die geesteswetenskappe wat ook op hulpverlening ingestel is en op die gebied van terapie opereer." As hierdie aanhaling gelees word met Heitink se definisie van pastoraat in gedagte, wil dit voorkom asof Louw uitsluitlik op die een pool konsentreer en die ander vorme van hulpverlening prysgee. Enkele bladsye verder word só 'n moontlike vertolking deur Louw (1993:xii) gekorrigeer: "Dit beteken egter nie dat gegewens vanuit die gedragswetenskappe geïgnoreer kan word nie.... Inderdaad is gegewens vanuit byvoorbeeld die godsdienpsigologie oor die unieke aard van geloofservaring vir die pastoraat van onskatbare waarde."

In die hersiene uitgawe van Louw (1997:1) se boek word die verhouding tussen pastoraat en psigologie al op die eerste bladsy ter sprake gebring: "Die keuse waarvoor die pastor te staan kom, kan ook anders geformuleer word. Gaan dit in die pastoraat om 'teo'-logie of gaan dit om 'psigo'-logie?" Die antwoord wat Louw verskaf, vermy 'n óf-óf benadering sowel as 'n én-én benadering. Hy kies nie vir die een ten koste van die ander nie. Terselfdertyd aanvaar hy nie 'n parallelle saambestaan van teologie en psigologie nie. Hy ontwerp 'n konvergensiemodel vir pastoraat waarin die teologiese perspektief domineer (Louw 1997:1,87).

Die relevansie van hierdie navorsing bestaan dan ook nie daarin dat die verhouding tussen pastoraat en die geesteswetenskappe aan die orde gestel word nie. Ek is nietemin van mening dat die navorsing 'n bydrae lewer tot die praktiese teologie as wetenskap en die studieveld van die pastoraat in besonder deurdat 'n bepaalde perspektief vanuit die gesinsterapieveld, die sosiale konstruksionisme, en pastoraat in verhouding gebring word. Iets soortgelyk is met die aanvang van hierdie studie nog nie in die Suid Afrikaanse konteks onderneem nie.

Müller (1996:33) gee in sy boek, *Om tot verhaal te kom*, wel aandag aan die sosiale konstruksionisme en hy soek aansluiting daarby in die ontwerp van 'n narratiewe terapie binne 'n eko-hermeneutiese pastorale raamwerk. By Müller kom die sosiale konstruksionisme egter nie volledig aan bod nie en word dit nie breedvoerig geëksploreer vir pastorale moontlikhede nie. Müller gaan eklekties te werk. Hy akkommodeer byvoorbeeld ook die ekosistemiese epistemologie (Müller 1996:13).

2.2 Browning se prakties-teologiese navorsingsmodel

In hierdie studie steun ek swaar op die navorsingsmodel wat Don Browning (1996) voorstel in sy boek *A fundamental practical theology*. My keuse ten gunste van Browning (1996) berus daarop dat hy die teologiese perspektief onvermybaar breed op die tafel plaas en sy model sosiaal-konstruksionistiese uitgangspunte tot 'n groot mate kan akkommodeer.

Ek het aanvanklik aansluiting gevind by Browning (1996) se model omdat hy die teologiese perspektief in navorsing duidelik op die voorgrond plaas, sonder om die oë te sluit vir ander perspektiewe. Dit was uit die staanspoor vir my baie belangrik om in my navorsing oor sosiale konstruksionisme as pastoraal-terapeutiese benadering nie 'n konseptuele werklikheid te skep *sterilized of religious meaning* nie (Gerkin 1984:39). Wat Gerkin (1984:39) betref, neig pastorale sorg in die twintigste eeu altoos daartoe om aan 'n betekeniswêreld gestalte te gee "... no longer inhabited by the representations of faith and salvation, sin and redemption."

In Browning (1996) se model word die teologie egter uit die staanspoor gevestig as 'n senior gespreksgenoot in prakties-teologiese navorsing.

In my soeke na 'n navorsingsmodel was dit ook vir my 'n belangrike oorweging dat die model waarmee ek werk nie in stryd moet wees met konstruksionistiese uitgangspunte nie. Ek dra nie kennis van 'n prakties-teologiese navorsingsmodel waarin die konstruksionisme bewustelik verreken word nie. Browning doen dit ook nie. Vanuit 'n konstruksionistiese hoek gesien, is Browning se benadering tot navorsing egter grootliks verenigbaar met 'n konstruksionistiese aanpak.

Kenneth Gergen (1999:95-100) gee 'n kort beskrywing van drie vorme van navorsing waarin hy belangrike konstruksionistiese waardes sien funksioneer. Ek stel dit kortliks om daarna aan te toon hoe Browning homself posisioneer in vergelyking met genoemde konstruksionistiese waardes.

- **Narratiewe navorsing:** Ingevolge die navorsingstradisie van die empirisme het die ondersoeker die taak om die ware aard van die dinge te ontdek (Gergen 1999:95). In hierdie soort navorsing domineer die stem van die navorser en die diskoers geskied in die professionele taal van die navorser.

Gergen (1999:95) maak melding van 'n alternatiewe (narratiewe) benadering tot navorsing: "As an alternative to the professional domination of the text, researchers now seek means of extending the platform, of admitting more voices to the conversation, and generating understanding through exposure to the firsthand accounts of people themselves." Sodanige eerstehandse weergawes word in die navorsing opgeneem in die vorm van verhale, wat deur die deelnemers aan die ondersoek, self vertel word.

Browning (1996:105) vind aanklank by die *narrativists* se belangstelling in mense en gemeenskappe se verhale. Browning (1996:15-33) doen dan ook moeite om die verhale van drie gemeentes taamlik breedvoerig onder die leser se aandag te

bring. Hierdie verhale bly funksioneer in die verdere verloop van die boek (vergelyk Browning 1996:223-227).

Browning (vergelyk 1996:15-33) se aanbieding van die gemeenteverhale bevat egter, konstruksionisties gesien, 'n belangrike tekortkoming: Browning is die enigste verteller! Die gemeenteverhale is 'n sterk geredigeerde weergawe van gemeentede se stories. 'n Meer konstruksionistiese omgaan met dié verhale sou behels dat die gemeentede self beter aan die woord kom (vergelyk Gergen 1999:95). Browning laat 'n goeie geleentheid deur sy vingers glip om eerstehandse vertellings te dokumenteer, om die leser te betrek by *experience as lived* (Gergen 1999:98).

- **'n Spanbenadering:** In empiriese navorsing streef die ondersoeker daarna om homself los te maak van die individu of groep wat nagevors word (Gergen 1999:98). Die nagevorstes se lewe word blootgelê aan die ondersoeker terwyl laasgenoemde op 'n afstand en ondeursigtig bly vir die voorwerp van sy navorsing. Die data wat die ondersoeker bekom, benut hy na eie goeddunke sonder om die begeertes van die nagevorstes werklik in ag te neem. Die ongelyke verhouding tussen die navorser en die nagevorstes blyk ook daaruit dat die nagevorstes benader word asof hul handeling voorbestem is "... (caused by antecedents), while the investigator appears as selfdetermining" (Gergen 1999:98).

Die konstruksionistiese alternatief is dat die ondersoeker met die nagevorstes saamspan met die oog op die navorsing. "The attempt is to join together in achieving mutual goals, and in this way subjects reveal themselves for purposes they value. They help to determine the research directions and thus retain their agency" (Gergen 1999:98). Gergen (1999:98) gee die toepaslike voorbeeld van 'n terapeut wat saam met sy gespreksgenoot 'n artikel skryf oor 'n probleem wat die gespreksgenoot ervaar het en die effektiwiteit van die terapie waaraan die gespreksgenoot deelgeneem het.

Browning (vergelyk 1996:62,74) wil die voorwerp van navorsing nie net as bron van informasie sien nie, maar wil met hulle in 'n dialogiese verhouding tree. In só 'n dialogiese verhouding is die nagevorste nie die enigste aan wie vrae gestel word nie, maar word die ondersoeker ook ondervra (Browning 1996:65). Dit beteken dat die navorser se eie verhaal ook ter sprake kom in die navorsingsproses. Browning (1996:62-64) is dan ook bereid om sy persoonlike verhaal rakende sy geloofs- en teologiese vorming aan die leser voor te hou. Na aanleiding daarvan vra hy die vraag hoe sy persoonlike verhaal sy omgaan met die gemeenteverhale beïnvloed.

Genoemde skrywer bou hierdie oortuiging ook doelbewus in in sy navorsingsmodel. Browning (1996:72-74) gee byvoorbeeld 'n kort skets van 'n *experiment in theological education* waarin hy vertel hoe hy aan studente 'n voorsmaak probeer gee van 'n *fully practical theology process*. Hy verwag onder andere van sy studente om, nadat hulle 'n navorsingsonderwerp gekies het, hul persoonlike verhaal te vertel in soverre dit met die onderwerp verband hou. Daarna moet hulle met iemand/persone in gesprek tree wat belang het by hul navorsingsonderwerp. Nadat hulle die onderwerp/probleem beskryf het én met teologiese tekste geworstel het én 'n standpunt ingeneem het oor die onderwerp, moet hulle hul bevindings bespreek met die vroeëre gespreksgenoot om hom/haar die geleentheid te gee om daarop kommentaar te lewer. Browning (1996:74) skryf as volg oor hierdie proses: "Hence, the *entire project was a dialogue* (ek kursiveer) *between the students and their subjects around issues that the classics of the Christian faith also address in some fashion.*"

Browning (1996) se intensie is dus duidelik: Hy wil 'n ten volle dialogiese proses aan die gang kry in navorsing. Ek het egter vrae in my gemoed oor wat sodanige dialogiese proses volgens Browning inhoud.

° Sou Browning instem dat die nagevorste individu of groep medeseggenskap kry in die verloop van die navorsing?

° Beskou Browning dit as belangrik om sy persoonlike verhaal te vertel aan die nagevorstes? Hy vertel wel sy persoonlike verhaal aan die lesers. Maar is die

lesers in hierdie geval medenavorsers? Ek bemerk nêrens dat Browning (vergelyk 1996:62-64) sy persoonlike verhaal ook aan die gemeentes/nagevorstes voorhou nie.

'n Groot deel van die navorsing oor die gemeentes is afgehandel lank voor Browning (vergelyk 1996:18,22) sy boek geskryf het. Sou dit dalk beteken dat hy later, tydens die skryf van sy boek, tot ander insigte gekom het? Browning (1996:62) suggereer so 'n moontlikheid! Maar aan die ander kant is dit insiggewend dat Browning (1996:72) in sy *experiment in theological education* van die studente verwag om hul persoonlike verhale in klasverband met mekaar te deel, maar oënskynlik nie met die persone met wie hulle gesprek moet voer oor, en wat belang het by, hul navorsingsonderwerp nie!

- **Deelnemende aksie-navorsing:** Die empirisme wek die indruk dat die navorser 'n waardevrye posisie inneem (Gergen 1999:99). Sodoende word verkeerdelik voorgegee dat die navorsingsresultate nie bevlek word deur moraliteit en politiek nie. Hierteenoor vereis 'n meer konstruksionistiese aanpak dat die navorser nie net sy waardes erken nie, maar sy navorsing so sal inrig dat sy politieke agenda daardeur gevier (*celebrate*) word (Gergen 1999:100). In deelnemende aksie-navorsing (*participatory action research*) kry hierdie styl van navorsing sy mees sigbare gestalte (Gergen 1999:100). Aksie-navorsers is dit met mekaar eens dat navorsing in samewerking (*collaborative*) met die voorwerpe van navorsing gedoen moet word. Die navorser se hoofdoel is om die nagevorstes te bemagtig ten einde hul omstandighede te verbeter. Die navorser betree die navorsingsterrein egter self ook met 'n politieke agenda wat hy/sy wil bevorder in samewerking met die span.

Browning (1996:38) gaan akkoord met die gedagte dat die navorser nie 'n neutrale, waardevrye posisie kan inneem nie. Hy gaan egter nie so ver om sy waardes/politieke agenda in sy navorsing te vier nie. Een gevallestudie wat Browning (1996:22-26) hanteer, handel oor die *Church of the Covenant* wat te doen kry met vlugteling uit San Salvador. Hierdie gemeente kom voor die vraag

te staan of hulle beskerming moet bied aan dié vlugteling. Hiermee word geworstel en spanning ontstaan hieroor in dié gemeente. Dit lyk vir my asof Browning (vergelyk 1996:230) se simpatie by diegene lê wat wil hê die *Church of the Covenant* moet 'n *sanctuary congregation* word. Browning (1996:211) formuleer die prakties-teologiese navorsingsprobleem egter taamlik neutraal as die oplos van die spanning tussen die eise van goeie burgerskap en dissipelskap. In die aksie-navorsing modus sou die navorsingsprobleem nie so neutraal geformuleer word nie, maar sou die deelnemers aan die ondersoek (dit sluit die navorser in) se eie waardes meer openlik gestalte kry in die besluit oor wat as navorsingsprobleem geld.

Hoewel ek dus van mening is dat Browning se model konstruksionisties uitgebrei moet word en ek ook kritiek op Browning het (sien ook 2.3), is ek van mening dat genoemde model wel bruikbaar is. Ek gaan nou voort om Browning (1996) se navorsingsmodel aan die orde te stel.

Fundamenteel-praktiese teologie

In Don Browning (1996) se boek, *A fundamental practical theology*, wy hy nie net aandag aan die praktiese teologie as 'n onderafdeling van die teologie nie. Hy neem die teologie in geheel in oënskou. Naas die feit dat hy hom uitlaat oor die aard van die praktiese teologie, herdefinieer hy die teologie as sodanig (Browning 1996:ix).

Browning (1996:8) het die invloed van die praktiese filosofie ondergaan en dit raak sy verstaan van die teologie ingrypend. Die praktiese filosofie is die tradisie van praktiese wysheid of *phronesis* soos dit beslag kry in die denke van onder andere Aristoteles, Augustinus, Aquinas, Hume, Kant, William James, John Dewey, Richard Rorty, Richard Bernstein, Hans-Georg Gadamer, Jürgen Habermas en Alasdair MacIntyre (Browning 1996:2). Browning (1996:8) som hul gemeenskaplike denke as volg op: "These thinkers, in spite of their differences, share one fundamental idea, that is, that practical thinking is the center of human

thinking and that theoretical and technical thinking are abstractions from practical thinking."

Praktiese wysheid of *phronesis* is te onderskei van teoretiese wysheid (*theoria*) en tegniese wysheid (*techne*) (Browning 1996:34). *Theoria* is geïnteresseerd in die vraag na die aard van die dinge en tegniese wysheid soek na die mees effektiewe middel of weg om 'n bepaalde doel te bereik (Browning 1996:10). In die moderne samelewing domineer *theoria* en *techne* die kennisveld (Browning 1996:38). Sedert die Verligting word gepoog om 'n beter toekoms vir die mens te verseker deur die vermeerdering van objektiewe, wetenskaplike kennis (*theoria*) wat dan benut (*techne*) word in belang van menslike vooruitgang. Praktiese wysheid wil wegbeweeg van die tweedeling tussen *theoria* en *techne*, van 'n benadering waarvolgens abstrakte beginsels op konkrete situasies toegepas word. *Phronesis* streef na integrasie van teorie en praktyk (Browning 1996:39).

Wat Browning (1996:38-39) betref, is die integrasie van teorie en praktyk 'n duidelike motief in die geskrifte van die kontemporêre Duitse filosoof Hans-Georg Gadamer.²⁸ Gadamer se hoofbelangstelling is, aldus Browning (1996:37), om die eie aard van die *Geisteswissenschaften* bloot te lê. Hoe word daar in die geesteswetenskap tot waarheidskennis gekom? Dit lei Gadamer tot 'n ondersoek na die grondstruktuur van die menslike verstaansgebeure. Browning (1996:39) wys daarop dat verstaan vir Gadamer nie net 'n rasionele nie, maar deurgaans 'n moreel praktiese onderneming is. Hy ag dit 'n sentrale tese in Gadamer se boek, *Wahrheit und Methode*, dat verstaan, interpretasie en toepassing intiem verbonde is (Browning 1996:39). In genoemde werk van Gadamer vind laasgenoemde aansluiting by Aristoteles se gebruik van *phronesis*. Volgens Gadamer is *phronesis* 'n moraal-georiënteerde bespreking wat in 'n wisselwerking tussen praktykervaringe en kennis van bestaande teorieë verloop (Browning 1996:39, vergelyk Müller 1996:1-2). Browning (1996:39) konstateer:

28. In hierdie paragraaf poog ek om Browning se verstaan van Gadamer weer te gee.

This is the key to the relevance of Gadamer's practical philosophy for theology in general and practical theology in particular. Application to practice is not an act that follows understanding. It guides the interpretive process from the beginning, often in subtle, overlooked ways. Gadamer's hermeneutic theory clearly breaks down the theory-to-practice (text-to-application) model of humanistic learning. By analogy, it undercuts this model in theological studies as well. It implies more nearly a radical practice-theory-practice model of understanding that gives the entire theological enterprise a thoroughly practical cast.

Op die voetspoor van die praktiese filosofie omskryf Browning (1996:8) die teologie as *fundamental practical theology*. Hy verduidelik sy siening deur dit te kontrasteer met die Barthiaanse-model.²⁹ Hy beskou laasgenoemde as 'n klassieke voorbeeld van die teorie-na-praktyk model wat die teologiebeoefening in Noord-Amerika en Europa gedurende die middeldekades van die twintigste eeu gedomineer het en steeds invloed uitoefen (Browning 1996:5,7). Browning (1996:5-7) gee 'n fragmentariese uiteensetting van sy verstaan van Barth se teologiese metode. Vir Karl Barth is teologie die sistematiese interpretasie van God se selfbekendmaking aan die Christelike kerk (Browning 1996:5). Die interpretasie van God se selfopenbaring vereis dat ons onself ledig van ons al te menslike verstaanspraktyke: "Barth believed that the interpreting community should empty itself of its usual attempts to verify things morally, experientially or cognitively" (Browning 1996:7). Volgens Barth is die teologie prakties vir sover dit die taak het om God se openbaring reg toe te pas in 'n konkrete situasie (Browning 1996:5). Dit behels 'n beweging van die teorie na die praktyk, van die geopenbaarde waarheid na die menslike terrein.

Browning (1996:5-7) wil breek met die teorie-praktyk dualisme soos dit ondermeer in die Barthiaanse-model neerslag vind. Barth se beskouing kom vir Browning (1996:5) daarop neer dat die teoloog 'n *tabula rasa* voor God, die Skrif en die getuienis van die kerk is. Die teoloog word met suiwer teoretiese inhoude gevul

29. Browning (1996:56) verwys ook soms na "... confessional, narrative or cultural-linguistic approaches...." Hierdie benaderings tot praktiese teologie hoort in dieselfde kraal as die Barthiaanse-model, nl. die teorie-na-praktyk model.

wat later in 'n konkrete situasie toegepas moet word. Wat Browning (1996:6) betref, is die verhouding tussen teorie en praktyk meer kompleks as wat Barth laat blyk. Ons teologiese arbeid word ingelei deur vrae wat afkomstig is van die religieuse en sekulêre praktyke waaraan ons deelneem. Sulke praktyke is egter teoriegelade praktyke. Al ons praktyke, ook ons religieuse praktyke, is veranker in teorieë. Teorie en praktyk kan dus nie in die teologie van mekaar losgemaak word nie. Daar is 'n deurlopende wisselwerking tussen dié twee groothede. Browning (1996:7) konseptualiseer die teologie as 'n heen-en-weer-beweging tussen teorie en praktyk: "The view I propose goes from practice to theory and back to practice. Or more accurately, it goes from present theory-laden practice to a retrieval of normative theory-laden practice to the creation of more critically held theory-laden practices." Teologisering is dus op geen stadium 'n suiwer teoretiese aangeleentheid nie, maar tree vir tree 'n praktykgebonde onderneming. Daarom noem Browning (1996:8) sy teologiese model *fundamental practical theology*. Onder 'n gelyknamige opskrif skryf voorgenoemde: "I will be claiming that Christian theology should be seen as practical through and through and at its very heart" (Browning 1996:7).

Twee sleutelbegrippe in die teoloog David Tracy se denke, "revisie" en "korrelasie", word deur Browning (1996:44-47) bygewerk om die verhouding tussen teorie en praktyk verder te ekspliseer. In Tracy se korrelasiebegrip hoor Browning (1996:46) die gedagte eggo dat die teoloog nie onbesmet na die Christelike bronne luister nie, maar dat spesifieke geloofs- en ander vrae, gevorm deur ervarings in breë kultuurverband, uit die staanspoor meeklink. Die konsep "revisie" dui vir Browning (1996:46) op die wedersyds kritiese dialoog waarin interpretasie van die Christelike boodskap en interpretasie van die eietydse kultuur betrek word. Die kritiese gesprek in die teologie word dus nie beperk tot die kultuurpraktyke nie. Browning (1996:46) verduidelik verder:

Stated more explicitly, Christian theology becomes a critical dialogue between the implicit questions and the explicit answers of the Christian classics and the explicit questions and implicit answers of contemporary cultural experiences and

practices. According to Tracy, the Christian theologian must in principle have this critical conversation with 'all other answers,' from wherever they come....

Wanneer Tracy (1983:76) die revisie- en korrelasiemetode deurvoer binne die vakgebied praktiese teologie, kristalliseer die volgende definisie: "Practical theology is the mutually critical correlation of the interpreted theory and praxis of the Christian faith with the interpreted theory and praxis of the contemporary situation." Browning (1996:47) eien dié definisie van Tracy vir homself toe en wend dit aan as 'n definisie van "... the most inclusive and central theological enterprise, that is, fundamental practical theology."³⁰

Onder die algemene rubriek fundamenteel-praktiese teologie resorteer vier subspesialiteite of subbewegings, naamlik deskriptiewe teologie, historiese teologie, sistematiese teologie en strategies-praktiese teologie (Browning 1996:47).³¹ Browning (1996:ix) meen dat sy indeling van die teologie 'n nuwigheid is. Dit is egter 'n ongedwonge uitvloeisel van die teologiese oriëntasie wat hy voorstaan.

Deskriptiewe teologie

Deskriptiewe teologie behels die beskrywing van eietydse teoriegelade godsdienstige en kulturele praktyke (Browning 1996:47). Hier oorvleuel die teologie en die menswetenskappe. Die menswetenskappe het immers 'n vergelykbare deskriptiewe funksie. Die teologie kan dan ook met groot vrug gebruik maak van die insigte van die menswetenskappe. Browning (1996:92) laat hom as volg uit oor die waarde van die menswetenskappe vir deskriptiewe teologie: "The human sciences can be used within descriptive theology and their explanatory interests employed to account for biological, psychological, and sociological factors that influence but do not determine human behavior."

30. Browning (1996:36) gee elders in dieselfde werk 'n ander definisie van *fundamental practical theology*: "I find it useful to think of fundamental practical theology as critical reflection on the church's dialogue with Christian sources and other communities of experience and interpretation with the aim of guiding its action toward social and individual transformation."

31. Browning (1996:42) noem dit ook *fully practical theology*.

Deskriptiewe teologie gaan egter nie volledig op in die menswetenskappe nie. Dit het 'n unieke plek as deel van die "... full task of the description of situations" (Browning 1996:77).

Die menswetenskappe se swaai na 'n hermeneutiese metode het baie bygedra tot 'n beter begrip vir die eiesoortige rol van deskriptiewe teologie (Browning 1996:92). 'n Hermeneutiese perspektief in die menswetenskappe wys op die *effective histories* van die navorsers (Browning 1996:91). Die *effective history* is die tradisies waardeur die navorser gevorm is en wat 'n invloed het op sy navorsing. Die godsdienstige agtergrond van die navorser is deel van sy *effective history* (Browning 1996:91). "These effective histories and their religious dimensions influence both the theoretical concepts of the science and the nonthematized consciousness of its researchers" (Browning 1996:91).

Dit is in 'n gelyke mate waar van die voorwerp wat in die menswetenskappe nagevors word. Individue en groepe wat in die menswetenskappe bestudeer word, is ook gevorm deur 'n *effective history*. Hul *effective histories* sluit 'n godsdienstige dimensie in. Browning (1996:91) sê dit geld van almal: "All Western people are shaped to some extent, even if they consider themselves atheists or agnostics, by an effective history with a religious dimension.... This is true for not only the West, but also for the great Eastern cultures...."

Daarom lei die menswetenskappe, hermeneuties verstaan, na deskriptiewe teologie (Browning 1996:89). Dit wat implisiet in die menswetenskappe is, die godsdienstige dimensie van die nagevorste, word eksplisiet aan die orde gestel in deskriptiewe teologie. Die fokus van deskriptiewe teologie is die godsdiensthorison van die teoriegelade praktyk. "The religious and theological horizon is made clear and direct. Interpretations of situations are made from a directly theological perspective" (Browning 1996:92).

Aangesien Browning (1996:48) deskriptiewe teologie in 'n hermeneutiese kader plaas, hou hy rekening met die ideologiese aard van beskrywings. Dit beteken vir

deskriptiewe teologie dat die *effective history* van die teoloog ook in aanmerking geneem moet word. Dit kom ondermeer daarop neer dat die godsdiensthorison van die teoloog binne die gesigsveld gebring word.

Die *thick description* van situasies wat in deskriptiewe teologie gemaak word, moet uitloop op die formulering van *thick questions* wat die koersaanwysers is vir verdere bewegings in fundamenteel-praktiese teologie (Browning 1996:135). Browning (1996:134) beskou dit as die doel van deskriptiewe teologie: "The purpose of explicitly descriptive theology is to capture the questions that guide the move to historical and systematic theology and the return to the concreteness of strategic practical theology."

Die soort vrae wat *thick descriptions* van situasies stimuleer, is (Browning 1996:48): Waarmee is ons besig op die terrein onder bespreking? Watter redes, ideale en simbole word voorgehou om die bestaande praktyke te regverdig? Watter bronne verleen gesag en legitimiteit aan die praktyke?

Historiese teologie

Die beskrywing van bestaande praktyke roep die vraag op na wat behoort te gebeur, asook vrae betreffende die akkuraatheid en konsekwentheid waarmee bronne hanteer word wat gesag en legitimiteit aan die onderhawige praktyke verleen. Dit is vrae wat die Christen verplig tot 'n nuwe konfrontasie met die normatiewe tekste en monumente van die Christelike geloof. Dit vind plaas binne die tweede beweging in 'n fundamenteel-praktiese teologie, naamlik die historiese teologie. Die historiese teologie is 'n gemeenskaplike hermeneutiese proses wat in aanvang neem wanneer die vrae wat in die hedendaagse praktyke na vore kom, aan die normatiewe tekste van die Christelike geloof gestel word (Browning 1996:49-50). Die historiese teologie vra: "... What do the normative texts that are already part of our effective history really imply for our praxis when they are confronted as honestly as possible?" (Browning 1996:49). Die Ou en Nuwe Testamentiese wetenskap, Kerkgeskiedenis en Dogmageskiedenis kry hier 'n plek.

Sistematiese teologie

Die sistematiese teologie is die derde beweging. Die sistematiese teologie is "... the fusion of horizons between the vision implicit in contemporary practices and the vision implied in the practices of the normative Christian texts" (Browning 1996:51). Teologiese etiek maak ook deel uit van die sistematiese teologie (Browning 1996:140). Die sistematiese teologie, as teologiese etiek, identifiseer en ontleed die algemene temas waarin die tersaaklike praktyke ingebed is en deursoek die Christelike tradisie vir die temas wat daarmee korrespondeer.³² Die algemene temas waarvan hier sprake is, moet nie verwar word met die spesifieke kwessies wat in 'n konkrete situasie ontstaan nie. Browning (1996:54) wys ons op so 'n moontlike misverstand: "In the view advanced here, the themes of systematic theology would be first the common themes of praxis, in contrast to the concrete themes of praxis specific to a particular place and time."

Die vrae wat aan die wortel van die sistematiese teologie lê, is vrae soos (Browning 1996:51): Watter nuwe betekenishorison ontstaan wanneer die kwessies wat verband hou met 'n praktyk wat as problematies ervaar word, versmelt met die sentrale Christelike getuigenis? Watter redes kan aangevoer word om die geldigheidsaanspraak van die nuwe betekenishorison te staaf?

Strategies-praktiese teologie

Die strategies-praktiese teologie, die vierde beweging van 'n fundamenteel-praktiese teologie, kombineer die vertolking van 'n bestaande situasie met die hermeneutiese proses wat in deskriptiewe teologie aan die gang gekom het en voortgesit is in historiese teologie en sistematiese teologie. "This is where these earlier steps join final critical efforts to advance relatively adequate justifications for new meanings and practices" (Browning 1996:57). Browning (1996:57) vereenselwig hom met Schleiermacher se opvatting dat strategies-praktiese teologie die kroon is van die teologie. Teenoor Schleiermacher stel Browning

32. Browning (1996:51) noem "modernity, liberal democracy, or technical rationality" as voorbeelde van sulke algemene temas. Die vrae waarmee hierdie breë verskynsels ons konfronteer moet aan die Bybelse temas wat daarmee ooreenstem, gestel word. Dit is die taak van die sistematiese teologie.

(1996:57) dat die strategies-praktiese teologie nie die toepassing is van die opbrengs (teorie) van Bybelse, historiese en sistematiese teologie nie. Strategies-praktiese teologie is die kulminasiepunt van 'n teologiese beweging wat van die begin tot die einde praktykgeoriënteer is.³³

Strategies-praktiese teologie word begelei deur vier vrae (Browning 1996:55).³⁴ Eerstens, hoe verstaan ons die konkrete situasie waarin ons moet handel? Hierdie vraag vereis 'n deeglike aftasting van die persoonlike, institusionele en kulturele dimensies van die spesifieke situasie (Browning 1996:55). Browning (1996:61) spel dit verder uit:

I propose we... differentiate common human experience into three poles or foci: (1) interpretations of the practices, inner motivations, and socio-cultural history of individual agents; (2) interpretations of relevant institutional patterns and practices; and (3) interpretations of the cultural and religious symbols that give meaning to individual and institutional action.

Tweedens, vra strategies-praktiese teologie wat ons praxis behoort te wees in die gegewe situasie? (Browning 1996:55). Die kundigheid verkry van die eerste drie bewegings van 'n fundamenteel-praktiese teologie is hier relevant. Die vrug van die historiese en sistematiese teologie word in samehang met die analise van die konkrete situasie wat in deskriptiewe teologie gemaak is en in strategies-praktiese teologie voortgesit word, gesien. In die fusie tussen historiese en sistematiese teologie en die verstaan van die besondere situasie, word toepaslike norme vir 'n geskikte praxis geformuleer (Browning 1996:56). Terwyl die interpretasie van heersende praktyke en die interpretasie van die normatiewe Christelike gebeure op mekaar betrek word, sal die praktiese teoloog oplet vir identiteit, nie-identiteit en analogie in die relasie (Browning 1996:68).

33. In die strategies-praktiese teologie funksioneer die velde steeds wat tradisioneel met praktiese teologie geassosieer is. "These would at least include liturgics, homiletics, education, care, and social action ministries" (Browning 1996:57). My studie oor sosiale konstruksionisme as 'n pastoraal-terapeutiese benadering hoort in Browning se model by strategies-praktiese teologie.

34. Die vier vrae en Browning se inkleding daarvan is bepalend vir die wyse waarop hierdie proefskrif gestruktureer word.

Strategies-praktiese teologie kondig nie net norme aan nie. Dit is bereid om die norme te verdedig. Browning (1996:71) sê só 'n gesprek is gebiedend noodsaaklik: "I now wish to assert only that a critical correlational practical theology must support its validity claims if it takes part in the discourse of a free society aimed at shaping the common good." Die derde vraag is: Hoe verdedig ons die norme vir ons praxis in 'n konkrete situasie? (Browning 1996:56). 'n Vraag wat hiermee saamhang is: Watter redes gee die praktiese teologie om die geldigheid van sy aansprake te staaf? Browning (1996:56) beantwoord dié vrae met behulp van sy vyf dimensies van prakties-teologiese denke. Daarmee voeg Browning (1996:69) hom by Jürgen Habermas wat in sy kommunikasieteorie vier vereistes uitspel waaraan kommunikasie moet voldoen om geldige uitsprake te maak.³⁵ Op dieselfde trant poog Browning (1996:56) om redelike gronde te voorsien aan die hand waarvan prakties-teologiese standpunte bepleit en beoordeel moet word.

Die vyf dimensies van prakties-teologiese denke reflekteer die struktuur van *practical moral thinking* of die *forms of phronesis* (Browning 1996:97). Aangesien dié vyf die vlakke of dimensies van alle vorme van praktiese denke weerspieël, is dit nie alleen bruikbaar as gidse vir dialoog binne die eie groep nie, maar ook vir dialoog tussen groepe wat uiteenlopende tradisies verteenwoordig (Browning 1996:70-71). In hierdie gesprek bemoontlik die vyf dimensies nie "... foundational arguments assuring absolute certainty" nie, maar wel argumente met die status van *good reasons* (Browning 1996:71).

Die vyf dimensies is "... reconstructions of intuitive experience of what goes into practical moral thinking" (Browning 1996:108). Browning (1996:99-105) skoei die rekonstruksie op die werk van etici en etiese denkrigtings. Die struktuurelemente van praktiese wysheid wat Browning (1996:105-107) uit die etiek aflei, is: verhaalkomplekse en metafore, algemene morele beginsels, natuurlike behoeftes

35. Browning (1996:69) gee die vier vereistes weer as "... comprehensibility, truth, truthfulness and rightness...."

en tendense, omgewings- en sosiale invloede sowel as konkrete reëls en roldefinisiës.

Praktiese wysheid is veranker in die tradisiës wat die selfverstaan van 'n gemeenskap smee. Sulke tradisiës word bewaar in die verhale en metafore van 'n gemeenskap. Browning (1996:105) noem dit die *visional* dimensie van praktiese wysheid of prakties-teologiese denke. Hy verklaar die begrip *visional dimension* as volg: "By visional dimension of practical moral thinking, I mean the narratives and metaphors that a community tells to state and justify its identity" (Browning 1996:121).

'n Ander aspek van 'n gemeenskap of individu se praktiese wysheid is sy stel algemene morele beginsels. Hierdie beginsels is ingebed in die verhale van die gemeenskap, maar is deur 'n proses van rasionalisering daaruit distilleerbaar. Browning (1996:105) noem dit die *obligational* dimensie van praktiese wysheid. "By obligational dimension, I mean the implicit or explicit principles that state what a person or group is morally obliged to do" (Browning 1996:121). In die konteks van die Christendom is die gebod tot naasteliefde (Matt.22:39) en die sogenaamde goue reël (Luk.6:31), voorbeelde van algemene morele beginsels (Browning 1996:105-106).

Praktiese wysheid werk altyd met een of ander teorie oor mense se natuurlike behoeftes en strewes. "These theories were often quite implicit and unsystematic. Moral perspectives make use of different aspects of their implicit theories of human nature depending on the problem being confronted" (Browning 1996:106). Browning (1996:71,106) noem hierdie faset van praktiese wysheid die *tendency-need* dimensie of antropologiese dimensie. Die betekenis van dié dimensie vir praktiese wysheid word egter gekwalifiseer (Browning 1996:106). Hoewel mense se natuurlike behoeftes en strewes 'n werklikheid is, regverdig hul blote bestaan nie hul aktualisering nie. Hul aktualisering moet ooreenkomstig hoër morele beginsels geskied.

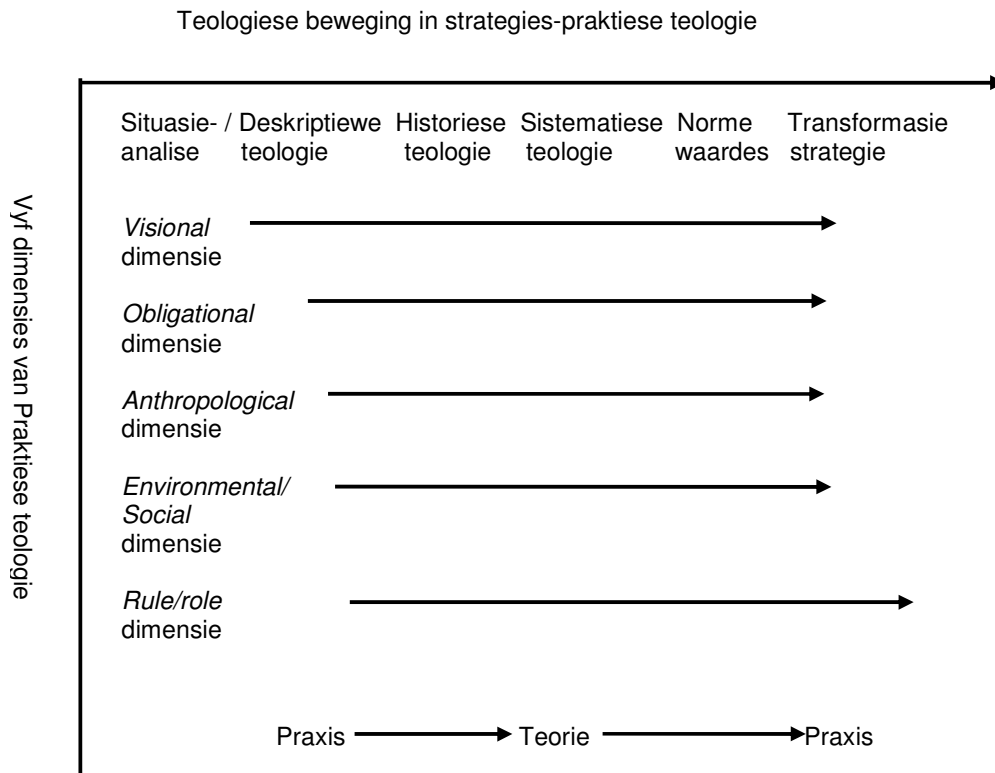
Sosiale- en omgewingsfaktore begrens die verwerking van ons natuurlike behoeftes en strewes (Browning 1996:104). Dit kry erkenning in die *environmental-social* dimensie van praktiese wysheid. "By the environmental-social dimension of practical reason, I mean reason`s effort to grasp the social-structural and ecological factors that place material constraints on our human needs" (Browning 1996:116).

Op die basiese vlak van praktiese wysheid funksioneer morele reëls en sosiale roldefinisies. Browning (1996:104-105) verstaan hieronder "... not only those general rules such as 'do not tell lies' or 'always keep your promises' that Kant studied. I had in mind such rules as 'you should return your library books punctually,' 'you should pay your taxes,' 'a man should be the head of the house'...." Daar skuil meer agter sulke konkrete reëls en roldefinisies as wat dit lyk. Daaragter figureer `n reeks aannames en oordele (Browning 1996:105). Dié basiese vlak van praktiese wysheid noem Browning (1996:106) die *rule-role* dimensie.

Dit is dan die vyf dimensies van prakties-teologiese wysheid: die *visional*, *obligational*, *tendency-need*, *environmental-social* en *rule-role* dimensie. Browning (1996:56) wil die vyf dimensies, waardeur hy struktuur gee aan hoe mense dink en optree in konkrete situasies, in strategies-praktiese teologie benut om die norme vir praxis te formuleer en te motiveer. Die betekenis wat die vyf dimensies vir teologiebeoefening het, strek nog verder. Browning (1996:107) stel voor dat hulle ook gebruik word om die bestaande praxis te beskryf: "I propose that we use these five dimensions to describe the thickness of situations and to guide our critical thinking about their reconstruction." Dit lyk vir hom sinvol dat die beskrywing van situasies en die rekonstruksie van die situasies in dieselfde kategorieë geskied (Browning 1996:94). Lees `n mens verder, blyk dit uiteindelik dat dié vyf dimensies van prakties-teologiese wysheid, die deursnitstruktuur verskaf vir Browning (vergelyk 1996:71,140) se ganse teologiese proses; die deskriptiewe moment, historiese teologie, sistematiese teologie en strategies-praktiese teologie.

Die vierde en die laaste vraag waardeur strategies-praktiese teologie gestu word, is: Watter middele, strategieë en retoriese style moet ons in 'n bepaalde situasie gebruik? (Browning 1996:56). Hierdie vraag fokus op die transformasieproses: "It poses the issue of *where people are* (hy kursiveer) and how ministry in its various forms takes the first step and begins the process of transformation" (Browning 1996:56).

Browning se strategies-prakties-teologiese proses kan skematies as volg voorgestel word:

2.3 Refleksie oor Browning

Elaine Graham (1996:89) het heelwat waardering vir Browning se werk, veral vir die feit dat hy in sy ontwerp van 'n fundamenteel-praktiese teologie aandag vra vir die teologiese etiek. Graham (1996:83) stel egter die vraag of Browning in sy

uitwerk van 'n fundamenteel-praktiese teologie sensitief genoeg is vir die kritiese perspektief van die postmodernisme?

Graham (1996:91) antwoord haar eie vraag en konstateer dat Browning nog diep gewortel is in die modernisme. Die wyse waarop Browning naamlik die primaatskap van die rede vooropstel in sy uiteensetting van *practical moral reasoning*, lê sy modernistiese wortels bloot: "Browning is, I believe, still firmly rooted in a modernist, Weberian rationalist tradition. His understanding of the human subject and pastoral agency illustrate this, in the primacy he affords to moral reasoning" (Graham 1996:91). Dit is juis postmodern om die rede as setel van menslike motivering en selfverstaan te desentraliseer. Praktiese redevoering (*practical reasoning*) is, aldus Graham (1996:91), nie só in die logika gesentreer as wat Browning te kenne gee nie.

Graham (1996:91) is van mening dat Browning homself beter sou kon posisioneer ten opsigte van kwessies soos die motivering van menslike gedrag en selfverstaan, indien hy aandag gegee het aan die feministiese kritiek teen die Westerse filosofie sedert Descartes. 'n *Gender perspective* ontbreek egter in Browning se werk:

Browning is especially vulnerable to criticism on these grounds, in terms of his lack of any gender perspective; as I have already argued, notions of selfhood, virtue, knowledge and agency have all been constructed within a patriarchal culture. Thus Browning neglects to consider that the fundamental moral principles of Christian action will require critical revision in the light of feminist claims.

(Graham 1996:91)

Wat my betref, is Graham (1996:91) te ongenuanseerd in haar oordeel dat Browning steeds *firmly rooted* is in die modernistiese tradisie. Browning (1996:77) is immers diepgaande beïnvloed deur die nuwe hermeneutiek van Gadamer en ander. Kan iemand wat tot die besef gekom het van die *effective history* van die navorser, van die voorveronderstellings waarmee elke navorser die nagevorste

benader en bewus is van die aanvegbaarheid van sodanige voorveronderstellings werklik *firmly rooted* in die modernistiese tradisie wees? (Browning 1996:86).

Browning (1996:173) ontken nie dat sy ontwerp van 'n fundamenteel-praktiese teologie 'n rasonale inslag het nie, maar dit is 'n getemperede rasionaliteit. Die rede funksioneer byvoorbeeld nie by Browning (vergelyk 1996:173) as 'n instrument waarmee deurgewerk word na die fundamentele of grondwaarhede nie. In dié opsig distansieer Browning (1996:173) homself uitdruklik van die *foundationalists*.

Terselfdertyd sien Browning (1996:173) egter nie kans vir die relativisme nie. Browning (1996:174) beroep hom op Bernstein wat aanvoer dat alle argumente nie ewe goed is nie. Dit is byvoorbeeld moontlik om rakende etiese kwessies te onderskei tussen beter en swakker argumente. Anders as Bernstein wat hom daarvan weerhou om te sê watter argumente beter is, pak Browning (1996:174) dié taak aan en gee 'n helder beskrywing van *practical moral reasoning* en word die leser voorsien van die voorwaardes vir *good reasons* en van die vyf dimensies wat onderliggend is aan *phronesis* of *practical moral reasoning*.

Browning (vergelyk 1996:56,108-109) is taamlik optimisties oor die geslaagdheid van sy voorneme om die voorwaardes vir, of dimensies van die beter argument bloot te lê. Browning (1996:139) maak dan ook ruim gebruik van hierdie insigte in die uitwerk van sy teologiese etiek.

'n Vraag wat myns insiens aan Browning (vergelyk Graham 1996:33) gestel moet word, is of sy teologies-etiese sisteem te rym is met die postmoderne dekonstruksie van *grand narratives* of *metanarratives*. Die modernistiese trek in Browning (1996) se werk setel in hoe kennis, by name die etiek, funksioneer in sy prakties-teologiese metode. Browning (vergelyk 1996:108) bied sy teologies-etiese sisteem weliswaar nie aan as 'n *grand narrative* nie, maar dit funksioneer wel by Browning as 'n *grand narrative*. 'n Opmerking van Graham (1996:90) oor Browning se teologiese etiek het betrekking:

... he is, despite his emphasis on *phronesis* (sy kursiveer), more interested in looking for metaphysical moral principles rather than in truly listening to the embodied, incarnational practical wisdom of the congregations. *The primary language of his practical reasoning is thus a pre-existent system of theological ethics, rather than the 'living human documents' of liturgy, personal care and social witness of the congregation* (ek kursiveer).

Ek het waardering vir die feit dat Browning praktiese teologie wil beoefen as 'n kritiese navorsing van en besig wees met die *thickness of values* waardeur 'n gemeente se selfverstaan en praktyke geïnfomeer word (Graham 1996:89; vergelyk Browning 1996:108). Ek sien egter daarvan af om die deursnit van hierdie navorsing te laat bepaal deur Browning (1996) se teologiese etiese narratief. Die vraag na waardes sal eerder, om Graham (1996:90) se woorde te gebruik, beantwoord word deur "... listening to the embodied, incarnational practical wisdom of the congregations... (to) the 'living human documents'...."

2.4 Die struktuur van die proefskrif

Browning se uiteensetting van die teologiese proses in strategies-praktiese teologie suggereer aan my die volgende hoofstukindeling vir die skripsie:

Hoofstuk 1: Kontekstualisering van die tema. (Die persoonlike, institusionele en kulturele konteks waarbinne hierdie navorsing sy ontstaan het, word beskryf.)

Hoofstuk 2: Lokalisering van die navorsing. (Die navorsing word geplaas binne 'n navorsingsgemeenskap en die navorsingsmetodologie wat gevolg word, word beskryf.)

Hoofstuk 3: Sosiale konstruksionisme as terapie. (Die implikasies wat die sosiale konstruksionisme vir terapie het, word beskryf.)

Hoofstuk 4: Verhale oor/en pastoraat. (Verskillende benaderings tot pastoraat word beskryf.)

Hoofstuk 5: Die identiteit van die Bybel: Histories- en sistematiese-teologiese oorwegings. (In die lig van die voorafgaande beskrywings word vol vroeë geformuleer wat die koersaanwysers is vir die volgende bewegings in historiese en sistematiese teologie.)

Hoofstuk 6: Sosiale konstruksionisme as pastorale terapie. (Waardes vir 'n nuwe praxis word geformuleer.)

Hoofstuk 7: Mymering oor terapeutiese verhale en betekenis. (Mymering oor sekere aspekte rakende die nuwe praxis.)

Metodologies word hierdie navorsing dus gestuur deur Browning se model wat enersyds, na aanleiding van Graham se kritiek, ingekort word en andersyds, in die lig van sosiaal-konstruksionistiese oorwegings, uitgebrei word. Laasgenoemde kom veral ter sprake in hoofstuk 6 waar die stemme van my gespreksgenote as 'n stuk *incarnational practical wisdom* ook betrek word by die formulering van waardes vir 'n pastoraal-terapeutiese proses (Graham 1996:90). Navorsing wat binne 'n konstruksionistiese raamwerk geskied, vereis immers dat die navorser nie individualisties handel nie, maar dat diegene op wie die navorsing gerig is medeseggenkap in die navorsing kry (Gergen 1999:98). Hoe moet dit gebeur? Vroeër in hierdie hoofstuk (bl. 61-66) het ek reeds vanuit 'n konstruksionistiese perspektief gewys op tekortkominge in Browning se omgaan met die stemme van gemeentelede. Terwyl Browning self nie 'n model of metode vir empiriese navorsing verskaf nie, sal ek eers by die toepaslike deel verder aan dié saak aandag gee.